

Sjećanje na p. Albahari

Nedaleko od same Banja Luke, u malom bosanskom seocetu Hrvaćanima živjela je trgovačka porodica Albahari.

Jakob i Rena Albahari roditelji šestero djece, svojim radom, životom i primjerom nastojali su da svojoj djeci daju ispravne, ljudske poglede na život! Poučeni od roditelja, njihovo dvoje djece, koji su živjeli u selu sa roditeljima, Šalom (Mito) i Flora, već u prvim danima svog mladalačkog života, opredjeljuju se naprednom radničkom pokretu. Njihova česta prisustva u Banja Luci bila su uvijek vezana za boravak i rad u Radničkom domu napredne omladine Banja Luke.

U selu Hrvaćanima gdje je živjela porodica Albahari otac i majka bili su poznati kao dobronamjerni i susretljivi ljudi. Jakob je veoma često davao robu na veresiju, koja se u mnogo slučajeva nikad ni naplatila nije. Rena, njegova žena svojim savjetima, poukama i pomoći u bolesti i nevolji bila je cijelom selu poznata. Jakob kao zarobljenik Austrougarske vojske od strane Crvene armije priključio se borbi Oktobarske revolucije u SSSR-u.

Dani rata 1941. godine zatekli su ih u selu. Tu su ostali u nadi da će u svome selu sa svojim seljanima biti najbezbjedniji. No u to su se veoma brzo razuvjerali. Već 1941. godine Šalom (Mito) Albahari kao taoc biva uhvaćen i poslan u zatvor u Crnu kuću u Banja Luci, zajedno sa Samardžija Stevom i Milanović Dragom. Njegova supruga Matilda Albahari, prilikom posjete mužu u zatvor, uhvaćena je i otjerana u Jasenovac, odakle se nije ni vratila. Mito je bio pušten i po povratku kući odmah biva primljen u SKOJ i kao takav počinje aktivno da radi za NOP. Veoma brzo na zadatku u selu Potočanima uhvatili su ga četnici, mučili po zatvorima, dok ga najzad u proljeće 1942. godine nisu ubili u ^{Sarajevu} ~~Jasenovcu~~. Veoma gruba i tragična bila je njegova sudbina. Iza rata željeli smo kosti Mite Albaharija prenijeti u zajedničku grobnicu u Sarajevu. Kada smo negdje 1968. godine došli u Selo Šnjegotinu i u kuću u kojoj je Mito ubijen zatekli smo stravičan prizor neuredne, prljave, bjedne i prestravljene sredine. Jedno omanje dijete

sjedilo je nepomično-paralizovano. Čovjek skoro potpuno pijan, pričao je sad jedno, sad drugo. Najzad, doveo nas je na parcelu gdje je Mito navodno bio sahranjen. Pošto smo već dobro posustali od kopanja i prevrtanja zemlje on napokon reče: "Kosti od tog čovjeka nisu prenijete u seosko groblje jer on nije kršten. Njegove kosti seljaci su raznijeli po svojim štalama, kako bi se stoka sačuvala od bolesti"! To saznanje toliko nas je potreslo i obeshrabrilo osjećali smo se tupo, nijemo, čovjeka smo sa nekim iskonskim prezirom gledali, misli smo je li ovo naše tle i naša zemlja, zar takvi divljaci još uvijek postoje?? Mitin sin Moric Albahari, koji je tada imao dvadesetsedam godina, tek tada u javi suočio se sa gnusnim i prljavim postupcima četnika ovog kraja. Izgubio je dah, moć i snagu, sav skrušen, punih očiju suza, okretajući glavu od seoskih kuća vikao je: "Vodi me tetka iz ovog kraja!" To je samo jedan od hiljada primjera našeg neobrazovanog i svirepog seljaka i to pretežno iz tih četničkih krajeva. Gnusno i podlo od toga čovjeka je i to što nas je naveo da u selo iz takve daljine dva puta dolazimo. Navodno on će dok mi dodjemo pronaći grob, bio mu je interes da mu još jednom donesemo poklone i to ovaj drugi put po narudžbi, da mu sina u Banja Luci zaposlimo itd. Prezrivo i drsko pogledali smo tog djavola u ljudskoj koži, u silnom uzbudjenju, jezi kroz cijelo tijelo, i tugi, munjevito smo se spuštali niz strme klance tog Jošavskog kraja.

Jakob Albahari za kojeg se i danas u Hrvaćanima i okolnim selima priča sa poštovanjem, u maju 1942.godine ubijen u potoku pored kuće, takodjer od četničkih bandi. U to vrijeme kroz Hrvaćane je prošao Proleterski bataljon "Zdravka ^{Peleo} ~~Buleva~~", oni su zanoćili u kući Jakoba Albaharija, sutra dan je od strane četnika uhvaćen Jakob odveden u potok. Prije nego što su ga ubili živom su mu vadili oči, i nokte sa ruku. Takav težak i zvjerski čin počinili su njegovi mještani.

Bilo je poznato da je Jakob Albahari već u prvim danima rata, za vrijeme "gerile" potpomagao pokret materijalno i novčano. Sanitetski materijal dobavljali su preko apotekarske porodice Filkenštajn u Prnjavoru.

Njegova supruga Rena Albahari, ostala je sa svojim unukom, sinom Mitinim, Moricom u selu. Ona je pokušala koliko je to mogla i znala, da se četnicima ne zamjeri, jer u to vrijeme četnici vidjevši da gube svoje šanse, nemilosrdno su ubijali, pljačkali i izivljavali se na nedužnom stanovništvu.

U septembru 1943.godine u zabludi ili pak netačnoj informaciji da Rena Albahari ima puno zlata, upali su noću u njenu kuću i gnusno na panju otsjekli glavu. Malog Morica sa nepune tri godine, bacili su kroz prozor u potok, kuću posuli krečom i zavorili. Idućih dana seljani su tijelo Rene Albahari pokopali pored Jakoba u neposrednoj blizini kuće. Malog Morica privremeno prihvatila je komšinica Pejana. No kako je i ona bila jako siromašna, predala ga je apotekarskoj porodici Filkenštajn iz Prnjavora. Samo mjesec dana poslije tog nemilog slučaja, naišla sam sa III batalj.XIV Srednjobosanske brigade kroz Hrvacane. Neizmjerno i sa puno čežnje čekala sam taj dirljivi momenat kad ću moju jedinu živu tetku, umjesto mojih roditelja(za koje sam bila sigurna da su 1942.godine u IV neprijateljskoj ofanzivi u Drvaru pobijeni), zauvijek zagrliti i povesti u jedinicu sa sobom! Zapravo sve je u životu sudjeno; 1943.godine u junu mjesecu napustila sam proletherske jedinice u Kotor Varoši, misleći da ću ostavši u lokalnim jedinicama prije doći do Hrvacana i moje familije. No, odmah po rastanku sa proletherskim jedinicama, oni su naišli kroz selo Hrvacane.

Bila je duboka noć, kretali smo se od Prnjavora ka Hrvacanima - Devetini - gdje smo očekivali susret sa četnicima (napad). Kako je velika i lijepa kuća moga strica bila popaljena, to sam se polako privukla bivšem hambaru koji je sada služio kao stan. Na prozorima ugledala sam

kreč, naglo i grubo razbih staklo i u prostorijski zatekoh krv i kreč usirenu. Nečujno i tupo odmicala sam se od stravičnog prizora, dok su me drugovi iz bataljona čvrsto držali za ruke. Zamalo iza toga, počesmo penjati se uz brdo Deretinu gdje su nas odmah dočekali brzi i česti fijuci četničkih metaka. Bezglavo srljala sam uz brdo, ne misleći i zapravo želeći da i mene jedan pogodi.

Za nekoliko dana došavši u Prnjavor potražila sam malog Morica kod porodice ~~Filkenštajn~~ ^{Filkenštajn}. Mali je bio veoma uplašen, razdražljiv i stalno je plakao. Nisam imala mogućnosti da ga vodim sa sobom, i obećala sam porodici Filkenštajn da ću to učiniti čim mogu, jer su se i oni plašili da ga drže, kao Jevrejina i njima je život svakim danom bio ugrožen. Januara 1944. godine naletom Njemaca i Čerkeza na Prnjavor apotekarska porodica spaljena je od strane Čerkeza u svojoj vlastitoj kući. Malog Morica kućna pomoćnica bacila je vani kroz šupljine gitara na prozoru. Tako je to jadno i nedužno dijete doživjelo i drugu tešku traumu u najmladim svojim godinama. Kako je Prnjavor od tog vremena bio u rukama partizana za dalji život Morica Albaharia pobrinula se organizacija AFŽ-a. Marta 1945. godine naišla sam sa jedinicom Narodne odbrane kroz Prnjavor i povelala dijete sa sobom. Čudo je jedno, da se to siroto, ubogo stvorenje, uopšte nije suprostavljalo da napusti porodicu gdje je bio i da krene samnom. Mali je bio sav u svrabu i krastama, imao je takodjer neki teški proljev. Naišli smo kroz prnjavorsku pijacu, dijete je ugledalo bombone i šećerlame kako vise na koncu i uzviknulo: "teško kupi mi šekerića", kako nisam imala novaca vukla sam ga za rukav. Prodavac se sažali i reče: "No Ti daj mu, netrebaju pare". Najprije smo dijete nosili u sepetu na konju. Kako je to bio jedan već iznuren i propao konj, napušten od nekoga, uskoro uz sam Vlašić je uginuo. Bila sam uplašena i prepadnuta. Kako sa dijetetom ostati na neprijateljskoj teritoriji? Ali, divan i dirljiv bio je prizor boraca naše jedinice. Borci su ga preko cijelog Vlašića nosili u smjenama na ramenu. Tu se posebno istakao kurir štaba brigade Bjeljaci , koga je mali zapamtio.

Eto tako je od cijele porodice Albahari sa deset članova ostalo u životu samo dvoje, kćerka Flora koja je pobjegla u Split i unuk Moric Š.Albahari.

U Komisiji za ratne zločince BiH zapisano je ko je tu porodicu ubijao. Nezna se šta je i gdje su pomenuti ljudi, ako su živi a nisu za zločine odgovarali, nikad nije i ne smije biti kasno.

Beograd, 29.I.1986.godine

Albahari, Krivokučića Judita
[Handwritten signature]